שבת פרשת וירא תשס"ה Vol. 5 No. 7

דפילת אפיים TO THE LEFT OR TO THE RIGHT

The physical act of turning in a direction is an integral part of נפילת אפים:

שולחן ערוך אורח חיים סימן קלא' סעיף א'-אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים. כשנופל על פניו, נהגו להמות על צד שמאל. *הנה*: וי"א דיש להמות על צד ימין, והעיקר להמות (ריב"ש סי' רי"ב /תי"ב/ וב"י בשם הרוקח) בשחרית כשיש לו תפילין בשמאלו, על צד ימין משום כבוד תפילין; ובערבית', או כשאין לו תפילין בשמאלו, ימה על שמאלו (מנהגים).

Notice a significant difference in the opinions of the מחבר and the מחבר. The החבר holds that a person leans on his left side during גפילת אפיים whether or not he is wearing on his left arm. Why is it so important to fall on one's left side to the point that one need not be concerned with כבוד תפילין? Let us look at early sources:

תשובות רב נמרונאי גאון – ברודי (אופק) אורח חיים סימן לו'–רב נמרונאי (ז"ל) כתב: הנופל על פניו צריך לתלות פניו למעלה מן הקרקע, ואדם חשוב נומה לצד שמאל ומגביה צד ימין, וכן עמא דבר.

תשובות הגאונים – שערי תשובה סימן רו–רבי׳ שרירא ז״ל–נופל על פניו צריך שיטה על צד שמאל ויגביה צד ימין. והכין חזינן לרבנן דעבדי ותולי׳ פניהם למעלה מן הקרקע.

The גאונים do not provide a reason for their opinion. From the following explanation of the נפילת אפיים, it appears that the position we turn to in נפילת אפיים reflects the direction we turn in stepping back after reciting שמונה עשרה:

ספר שבולי הלקם ענין תפילה סימן ל'-ומצאתי בשם רב האיי גאון זצ"ל הנופל על פניו צריך להטות לצד אחד ולא יהיה מוטה על צדו הימנית אלא על צדו השמאלית. והטעם משום דתנינן תמן הסיבת שמאל שמה הסבה, וזוהי הסבת בני חורין ומלכים, הלכך באותו צד שנראה כבן מלך ואיש חורין, באותו צד צריך ליכנע לפני המקום. והר"ר מאיר נר"ו נתן סימן לדבר על שם שמאלו תחת לראשי. ורבי בנימין אחי נר"ו פירש הטעם לפי שמצינו שכשאדם מתפלל שכינה מימינו שנא' ה' צלך על יד ימינך, ואומר שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמום, נמצא כשהוא נומה על שמאלו פניו כלפי שכינה, ואם היה מומה על צדו הימני הפך הדבר ולא יתכן לעבד לחזור אחוריו כנגד רבו. מכל מקום תימה לאחי היאך יהא הנופל על פניו שוכב על צדו השמאלי ונמצא שוכב על התפילין? והתם תני שאין כהן גדול רשאי להגביה ידיו למעלה מכתפיו משום ציץ, ואם תאמר ציץ שאני השם הכתוב בו מגולה אבל בתפילין שהן מחופין מעור לא חיישינן שהרי במדינה כהן נושא את כפיו למעלה מראשו

-

^{1.} משנה ברורה סימן קלא ס"ק ז–ובערבית – ר"ל לצד ערבית דהיינו במנחה שאין אנו נוהגין להניח תפילין ומי שמניח תפילין גם שם יפול על ימינו. ועיין בחיי אדם שמצדד דאז יוכל לסמוך על דעת הגר"א וליפול על שמאלו.

ולא חיישיגן לתפילין שבראשו. אעפ"כ יש לתמוה דהתם גבי כהן אע"פ שמגביה ידיו למעלה מראשו אין כאן בזיון לגבי תפילין, דבתפלה של ראש כתיב בקמטין של עור שי"ן ובקשר דל"ת והוא מרמז באצבעותיו ש–די שמחלקן ומפרידן זו מזו אבל הכא גבי תפלין שהוא שוכב עליהן יש לחוש משום בזיון! ותירץ ר' יהודה אחי שני גר"ו דאין כאן בזיון דתפלה של יד מקומה בגובה של יד היא קיבורת וכשהוא שוכב על צדו השמאלי נמצאת התפלה למעלה והזרוע למטה וכיון שהיא שומה כנגד הלב כל מה שהלב דוחק עליה היא לזכרון ביותר וכן גראה לאחי שיותר מוב לישכב על צדו השמאלי לכגע מצד הלב ולהשפיל רום גאותו ולא לשכב על צדו הימני לבלתי רום לבבו בהיות הלב למעלה ומשום תפילין לא חיישיגן דכיון שהוא מחופה עור והוא במקום מכוסה כדכתיב והיה לך לאות ולא לאחרים, לאות ליכא בזיון.

The שבולי הלקם presents the Halachic issue raised by the מ"מ and answers it². Other שהרית suggest turning towards the right and do not distinguish between שהרית and בבוד תפילין Perhaps they chose to turn to the right at all times out of concern for מנחה פירושי סידור התפילה לרוקה נפילת אפים עמוד תיב'—ויש לאדם שנופל על פניו בתחינה לשכב על ימינו קצת להמות על שם שויתי ה' לנגדי תמיד, הרי כשהוא מומה על צד הימין כבוד השם ית' השומע תפלתו כנגדו כאילו מומה לצד שמאל, שהרי ב' שמחבקין זה לזה אם האשה לצד שמאל מומה, מומה האיש כנגד השמאל תחת האשה והימין מחבקה, כך כמער איש לויות סביב, מאהבת ה' את ישראל לעולם, לקיים שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. It further appears that the side that a person took on this issue depended on geography: מור אורח חיים סימן קלא'—ורב נמרונאי כתב וז"ל: הנופל על פניו צריך לתלות פניו למעלה מן הקרקע כדי שלא יהא נראה כמשתחוה לשלפניו ואדם חשוב לצד שמאל ומגביה צד ימין. ובאשכנז נוהגין להמות על צד ימין, והכי איתא במדרש במקרא דוימינו תחבקני.

As late as the era of the מור, once a person chose a side upon which to fall, he did so consistently; always to the right or always to the left regardless of whether the arm he fell on wore רבילין. The אמילין is one of the first to create a distinction in consideration of בבוד תפילין.

The following verse plays an important role in the direction we turn to in נפילת אפיים: שיר השירים פר' ח' פס' ג'–שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני.

Applying the verse to נפילת אפיים creates the image of a person placing his heads in the lap of the בונו של עולם. The דבונו של עולם, in turn, puts His arm around him and hugs him. Before rising, he looks to the רבונו של עולם and says: אואנחנו לא נדע מה נעשה; we do not know what else we can do. Viewed in this manner, the practice of נפילת אפיים becomes a very emotional moment in תפלת שחרית.

^{2.} Is it possible that the מעשה הרב חבולי הלקם never read the comments of the ישבולי הלקם? In מעשה הרב, the Vilna Gaon holds that we should always fall on our left side and does not concern himself with בבוד תפילין.

שבת פרשת וירא תשס"ה Wol. 5 No. 7

TRANSLATION OF SOURCES

סעיף א' פוווא אוא וויים סימן קלא' סעיף א' וויים סימן קלא' וויים סימן קלא' סעיף א' וויים סימן קלא' וויים סימן וו

הבערבית ברורה סימן קלא ס"ק ו–ובערבית-He meant to say towards the time of Maariv which is Mincha, a time at which we are not accustomed to wearing Tephilin but if one wears Tephilin at Mincha, one should fall towards the right side. Check the Chai Odom who opines that he can rely on the opinion of the Vilna Gaon and fall towards the left side.

תשובות רב נמרונאי גאון – ברודי (אופק) אורח חיים סימן לוי-Rav Notrani wrote: he who performs Nefilas Apayim should keep his head up away from the ground. If he is an important person, he should turn to the left and raise his right side; so the general public acts.

- שערי תשובה סימן רו-רבי' שרירא ז"ל He who performs Nefilas Apayim should turn to the left and raise his right side. So I saw the Rabbis act and they raise their heads away from the ground.

ים ענין תפילה סימן ל' found in the name of Rav Hay Gaon that he who performs Nefilas Apayim must turn to one side and should not turn to his right side but should turn to his left side. The reason given is that we follow the Halachic standard for leaning which is to do so to the left side. That is the type of leaning that is considered the leaning of a free man and of royalty. Therefore, leaning to the side that makes one appear to be a free man or a member of royalty is the side that one must use to humble himself before G-d. Harav Mayer, May G-d watch over him, gave support to this position from the verse: His left hand under my head. Rabbi Binyamin, my brother, May G-d watch over him, provided the reason that when a person prays the Schechina is to the right of him as the verse says: G-d will save you by using His right hand and another verse teaches: I will place G-d in front of me always because He is at my right hand, I will not falter. It turns out that when a person leans to his left, he is leaning towards the Schechina. Had he leaned to his right, he would be doing the opposite and it is in appropriate for a servant to leave his master in that manner. In any event, my brother was astonished as to how a person is permitted to fall towards the left side which means that he is leaning on the arm on which his Tephilin is worn? Did we not learn that the Kohain HaGadol was not

permitted to lift his hands above his shoulders because of the Tztitz (hat) that he wore. Perhaps you will try to differentiate the Tztitz because G-d's name is openly written upon it but in Tephilin G-d's name is in an area that is covered in leather so we are not concerned with this issue. Furthermore, outside of Yerushalayim when a Kohain blesses the people he raises his hands above his head and we are not concerned with the Tephilin on the head. That it is not a support for leaning on Tephilin because when a Kohain raises his hands above the Tephilin on the head, he is not degrading the Tephilin; the Tephilin box has inscribed on it the letter "Shin" and the knot behind his head is in the shape of the letter "Dalid" and with the splitting of his hands the Kohain is making a reference to the word: "Sha-dai" but when leaning on the Tephilin it is a problem of degradation. And so my other brother Rav Yehudah, May G-d watch over him, answered that when leaning on the Tephilin there is no degradation because the place of the Tephilin box is high on the arm and is protected. When a person leans on his left arm, the Tephilin box is higher than his arm and lies opposite the heart. By remaining opposite the heart, the Tephilin box fulfills the primary purpose of wearing Tephilin. It appears to my brother that for this reason it is better to lean on the left hand. By doing so one benefits from being near the heart. This reminds the person to humble himself. When leaning on the right side, the heart is above the arm and may lead the person to think highly of himself. Concerning the Tephilin itself we are not concerned since the box is covered in leather and is closed as it is written: and it will be a sign "for you", and not "to others", for you as a sign there is no degradation when you lie on your Tephilin.

בילת אפים עמוד תיב' - A person who performs Nefilas Apayim in order to recite supplications should lean on his right side based on the verse: and I place G-d before me all the time. When a person leans to his right side, G-d who listens to his prayers is leaning to G-d's left side. This is like a husband and wife who are hugging; when the wife is on the left side, the husband puts his left hand under his wife and hugs her with his right arm. As the verse says: (Kings 2, 7, 36) according to the space between each one and wreaths were around. This shows that G-d's love of the Jewish people is forever, in order to fulfil the verse: His left arm under my head and with his right arm He hugs me.

מור חיים סימן קלאי -Rav Natroni wrote: he who performs Nefilas Apayim must raise his head upwards from the ground so that the person does not appear to be bowing to what is in front of him. An important person leans towards the left and raises his right side. In Ashkenaz they were accustomed to leaning towards the right. That is what is found in the explanation of the Midrash in Va'Yikra on the words: With His right arm He hugs me.

"ב"ר השירים פר' ח' פס' ג'-G-d's left hand under my head and with His right hand G-d hugs me.